

گەشتىك بۇ بىرەوهرىستان

كاتىك، كە سۆشئالىيىستەكان لە دەمى سەرھەلدىنى بزافى چەكدارى پەزبەرى 1961 و پوئشپەرى 1976 و راپەرىنى جەماوهرى 1991دا وتىان ئەوھى بۆرژوازى كورد خەرىكىيەتى، جەنگى دەسەلاتخووزىيە و لەژىر دىوجامەى مافى نەتەوھ و داخووزى بەشمەينەتاندا ئاگرەكەى خوۆش دەكات، ئەوكات ناسىونالىيىستە دەمارگىرەكان ئەم وشانەيان بە دژايەتى كورد و نۆكەرى دوژمنان ھەژمارد كرد، بەلام ئەوھتا پاش ھەفدە سال دەسەلاتدارى بۆرژوازى كورد، نە پرسى كورد چارەسەر كراوھ و نە داخووزىيەكى تاكى كورد ھىنراوھتە دى، بەلكو لەمەش واوھتر كەركوك كرايە گۆرى دەنگە ئازادىخووزەكانى كورد!

[ھەژىن](#)

بەشى پىنجەم : كەركوك

پىشتر ھەركات، نىوى «كەركوك»م بەرگوى كەوتبىت، يەكسەرە قەلا و چاىخانەيەكى نزيك «قەلا»م ھاتووتەوھ ياد. ئەو كات تەمەنم نۆ سالان بوو و ديمەنى قەلا بۆ من، كە پىشتر لە ھىچ شوئىنك «قەلا»م نەدئىبوو، شتىكى سەرنجراكىش بوو. قەد لەو باوھرەشدا نەبووم رۆژىك ئەو «قەلا»يە نەناسمەوھ.

ئەم وئەيە لە ساينى ھاوئىشتى 29.07.2008 وەرگىراوھ

«قەلا»ى نىو ياداوھرىيەكەى من، ھەم رەنگىن و ھەم ئاوھدان بوو، كەچى «قەلا»كەى ئەورۆ وئىرانەيەكە و سەردەمىكى گومناومان دئىنئە پىشچاو. ئەوسا قەلا لەنىو شارىكى ئاوھداند، لە روخسارىكى خەندان دەچوو، كەچى ئەورۆ وئىرانەيى قەلا لەنىو كەلاوھكانى «كەركوك»دا وھك خەمىكى گەورە، بووھ مۆتەكەى سەر دلى شار و ھەركەس گەمژە نەبىت، بۆ دەردەكەوئىت

كە (دلى گوردستان و قودسى گوردستان) دوو درۆ پىرۆز بوون، بۆ فرىودانى لاوانى خوئىنگەرمى گەرميان.

كەركوك، ئەو شارەى كە بە درۆ زياتر لە ھەزار و چوارسەد گوندى لەپىناو وئىرانكرا، «ھەلەبجە»ى بۆ خرايە بەر رەھىلەى بارانى كىمىاوى و سەد و ھەشتا ھەزار گوندىيى ياخى بۆ خرايە دەمى دىوھزمەكەى بىابان، كەچى ئەورۆ رابوردوويەكى خەمناك و داھاتوويەكى لىل دەخاتە پىشچاو و ئەو «كەركوكى»انەى كە دوئىن لە ھەولير و سلیمانى نازناوى (تىئىنئى)يان پىبەخسرابوو، ئەورۆكە ترسى (تىئىنئى) بەدوايانەوھ بووھتە سىيەرى مەرگ و كۆلانە بەكۆلان گەرەك بە گەرەك راپويان دەنئىت و خەونەكانى پىش گەرانەوھيان دەكاتە نەخشى سەر ئاو.

سەر ئازەلپاریزی، بەلام خۆزگە زانییام، -زمانم لال بئ- ئەگەر تەمەنیان درێژ بئ و بگاتە سەدەدی بیست و دوو، تۆ بلیی ئاوەزیان بەو بەشکئ، کە دارستانەکانی ئەو دەقەرە بکەنە باخە ئازەلئیکئ سروشتئ گەرە؟ ئەگەر تا ئەوکاتە دارسنەوبەرئک بمئینئت، چونکە ئەترسم بە بیانووی سڕینەوئ ئاسەوارەکانئ پڕئیمئ بەعس، دارستانەکانئش لەنیۆبەرن و بیانکەنە ناوچەئ قەدەخەکراو!

چەمچەمال:

بەبیرم نایئت، بە چەمچەمالدا تئپەری بم، بەلام لە دوورەوئ بئ خزمەتگوزاری وەک هەر نشینگەئەکی تری کوردستانی پئوئ دیارە. پئش ئەوئ بگەئنە کەنار چەمچەمال، هاوگەشتئک لەتەنئشتما وئ "ئەوئ پردئ (باوک و کورەکە)ئە، دوو سالە هەر تەواو نەبووئ". زۆرم بەلاوئ سەیر بوو، دەبئت مەبەستی لە (پردئ باوک و کورەکە) چئ بئت، تۆ بلیئ لە کوردستاندا پڕۆژەئ خەلککرد گەئشتبئتە ئەو ئاستە، کە باوک و کورئک، بەتەنئیا بئر لە

بەستنی پردئک بۆ دەقەرەکەئان بکەنەوئ؟ بۆئە پاش کەمئک وردبوونەوئ لە قسەکەئ و تاوتوئکردنی مەبەستەکەئ، لئم پرسی: مەبەستت لە (پردئ باوک و کورەکە) چئئە، بەخۆئان و لە گئرفانی خۆئان چئئ دەکەن؟ کابرا لە وەلامدا وئ " نا، بەپئچەوانەوئ، کۆنتراتیان کردووئ و لەوئ ناچئت دوو سالئ تریش تەواو ببئت".

بانئمەقان:

کاتئک کە دەگەئتە «بانئمەقان» دارستانی تەنک بوو و بئنازی دارسنەوبەرەکان، کۆلئتی پشکئنئگەکە و بەرگئ سەوز و پەلاوئ چەکدارەکان، بۆ تاوئک ئامادەئئ سەربازەکانئ پڕئیمئ پئشووت دەهئئنەوئ بەرچاو. ئەمە تەنئیا خەئالئ من نئئە، پئبواری بەسەرنج هئشتاکە دەتوانئت دەنگدانەوئ جئئوئ بەعسئئەکان لەو ناوئ ببئستئت.

قەرەھەنجیر:

ئەگەر بېرىار بېت، نېۋىكى تازە بۇ «قەرەھەنجیر» بدۆزىنە، ئەوا تەنیا ناۋىك كە بۇ ئەم شۈينە دەست بدات «ئالائاۋا» يە.

چونكە تەنیا شتىكى

سەرنچراكىشى ئەم شۈينە، زۆرى و پەنگاۋ پەنگى ئالاکانە و ئەم پەرسىارە يەخەى رېبوارى ناسارەزا دەگرېت: ئاخۇ بۇ بىكەى «دەۋلەتە يەكگرتۋەكان» يان هېناۋەتە ئەم بنار و چۆلەۋانىيە؟ لەم سەرى « قەرەھەنجیر» لە دەستى راستەۋە يەكەم تەلار واپزانم فېرگەيە، كۆمەلىك ئالا لە حەۋشەكەيدا چەقىنراون و فرەتر لە بىكەى رېكخراۋىكى نېۋدەۋلەتى دەچېت.

كەركوۋك / ئامادەى سېمبولەكانى بەعس سەر دەرگەى مەلەد

كەمىك لەۋلاترەۋە بارەگای (پدك)ە، كە ئالای كوردستانى بەرزەھەلداۋە و خوارتر لەۋ، ئالایەكى زەردىشى بۇخۇى ھەلداۋە. پاش ئەۋان، تەلارىكى سەۋز و ئالایەكى سەۋزى بەرز، كە ئالای كوردستان لەنېۋ قەدىدا شۆرپوۋەتەۋە، پەيامى بالادەستى (بىك) لەۋىندەرئ بە گۆبى رېبواراندا دەدات، لەۋە دەچېت گۆلى (پدك) لە (بىك) لە ئالابازىدا بۇ ئەۋە بگەرپتەۋە، كە دواتر گەرابنەۋە ئېرە و بىانەۋىت سەرنجى خەلكى بەۋە رابكىشن.

چۆلى و بېدەنگى خانوۋ و كۆلانەكانى «قەرەھەنجیر» و سستى ژيان تىپاندا، نەخشىك لەسەر ياداۋەرىيەكانت دەكىشىت. لە دەرچەى ئەۋسەر، بەر لەۋەى مالاۋايى بكەى، پەيكەرى گيانبەخشىك ئەمبەر و ئەۋبەر (ئاراستەكان)ى شارپىكە لەيەك جىادەكاتەۋە و بۇ ساتىك سېبەرى ترسى رژىم بەسەر بېرى رېبوارامەۋە دەرەۋىنپتەۋە و بېرت دەخاتەۋە كە رژىمى بەعس روخاۋە... .

دەرگەى شار:

گەشتىارىك كە لە «سلىمانى» و «ھەۋلىر»ەۋە بەرەۋ كەركوۋك بروات، ھەروەك چۆن سەربازىكى زۆرەملئ لە بەرەى جەنگ نىك دەبېتەۋە، ئاۋا لەگەل نىكبوونەۋەى لە دەرگەكانى شار، ھەست بە ترسىكى ھەمىشەيى و راۋنەر دەكات.

سیمبوله‌کانی پزیمی به‌عس له ده‌رگه‌ی شاردا پیشوازیت لیده‌که‌ن؛ ئەستیره هه‌شپالووه‌کانی، ئالاکه‌ی، کۆلیتی پشکنینگه‌کانی. له‌گه‌ل نزیکبوونه‌وه له خالی پشکنینگه‌که‌ی، له‌به‌ر ئه‌وه‌ی که پیشتر ئه‌وه‌نده‌م له‌باره‌یه‌وه بیستبوو، له‌گه‌ل دیتنی سیمبوله‌کانی پشکنینگه‌که‌، بو ساتیک ترسیک به‌سه‌رمدا زال بوو و گیرامییه‌وه سه‌ده‌ی بیست و ئه‌وکاتانه‌ی که بلاوکراوه و نامه‌ی نه‌ینیمان پێ بوو و به خالی پشکنینگه‌کاندا تی‌ده‌په‌رین. به‌خۆم نه‌بوو، هه‌ستم به نزیکبوونه‌وه‌ی به‌عسییه‌کان ده‌کرد، نازانم هی ئه‌وه بوو که یه‌که‌مجارم بوو وه‌ک نه‌یاریک به‌و ده‌سه‌لاته‌، به‌ویدا تی‌په‌رم یا نه‌مه‌ده‌توانی روخانی به‌عس وه‌ک شتیکی مه‌لموس وه‌رگرم.

که‌رکوک / نای کوردستان و ئەستیره هه‌شپالووه‌کانی به‌عس

کەڕکوک و نەوسەر

له‌ که‌رکوک، ترس مۆته‌که‌ی سه‌ر دلی (دل) و (قودسی) کوردستانه‌؛ ترس له هه‌موو شتیکی، له پیش هه‌موویانه‌وه ترومبیل، ئه‌و به‌ره‌مه‌ینراوه‌ی که به‌دیویدا خزمه‌تگوزاری پیده‌کریت و به دیوه‌که‌ی تردا ژینگه‌ تیکه‌ده‌دات و زۆریه‌ی هه‌ره‌زۆری جه‌نگه نیوده‌وله‌تییه‌کانی سه‌ده‌ی نۆزده و بیست و یه‌کیش، هه‌ر بو‌گه‌رمکردنی بازاری وی بوون و ده‌بن.

له‌ که‌رکوک دا ترومبیل ته‌نیا ژینگه‌ تیکه‌ده‌ر نییه‌، به‌لکو مرو‌فکوژی‌شه. ده‌ستی ره‌ش، ترومبیل بۆمب‌ریژ ده‌کا و له‌ناو ئاپوره‌ی خه‌لکا ده‌یته‌قینیته‌وه. هه‌ر ته‌قینه‌وه‌یه‌ک ده‌کریت، زۆریک بکرینه‌ خاوه‌نی؛ سیخورانی میتی تورکی، سیخورانی کۆماری ئیسلامی ئێران، سیخورانی عه‌ره‌بستانی سه‌ودییه، سوورییه و ...، بانه‌ده‌کانی (سیا)، خودی میری نیوه‌ندی عیراق و ته‌نانه‌ت دوو پارته‌ ده‌سه‌لاتاره‌که‌ی کوردستانیش. له به‌رامبه‌ر ته‌قینه‌وه‌ی ترومبیل به مرو‌فه‌کاندا، هاوکاتیش هیچ که‌س و ترومبیلێک بۆ نییه‌ سه‌د مه‌تریکی له ترومبیلی هیزه‌کانی ئه‌مه‌ریکا نزیکی بیته‌وه، ته‌نانه‌ت ئه‌گه‌ر برینداری ته‌قینه‌وه‌ی بۆمبه‌کان یا نه‌خۆشیکی پرمه‌ترسیشی بیت، ئه‌وان فه‌رمانیان پێیه‌، ته‌قه له هه‌ر که‌س و ترومبیلێک بکه‌ن، که سه‌د مه‌تریکی لییان نزیکی بیته‌وه. به‌ کورتی له‌ که‌رکوک دا به‌ هیچ شیوه‌یه‌ک ترومبیل لایه‌نی پۆزه‌تیفی بو‌ مرو‌فه‌کان نییه‌، له هه‌ر سی‌ باره‌که‌دا هه‌ر مرو‌فکوژ و ژینگه‌ وێرانکه‌ره. ئه‌مه ئه‌و ده‌ستکه‌وته‌یه، که سه‌رمایه‌داران و کۆمپانیاکان به‌ پلانه‌وه جه‌نگه ناوچه‌یی و جیهانییه‌کانی له پیناودا وه‌رێ ده‌خه‌ن!

من هېشتا خه يالی مندالی بهرۆکی بهرنه دابووم و هەر وینهی «که رکوک» که هی جارام دهاته وه خه یال، به دیتنی خانوو هه ژاره کانی سه ره تاي که رکوک، تووشی دوودلییه ک بووم، له وهی که ئه وه که رکوک بیته. ئه م ناتهباییه له دیمه نه کاندای منی گه یانده ئه و باوه رهی که یا ئه وهی من به منالی دیتوومه که رکوک نه بووه یا ئه وه تا ئه م جییهی من پییدا تیده پهرم که رکوک نییه!

کاتی که گه شتیاریک، به نیو که رکوک دا تیده پهریت، فره تر وینای سه ربا زگه یه ک یا ویرانهی شه رگه یه کی دیته بهرچاو تا کو شاریکی کۆن. روخسار و ره گه زه کانی شاربوون، له

که رکوک سه ندرانه ته وه. شه رگه یه که و تییدا نه وتخوازان یاری به چاره نووسی دانیشته وه که هی ده که ن و مملانیی خویان له ژیر داخوازی و سته می نه ته وه و که مه نه ته وه کاندای په رده پۆش ده که ن. باشترین نموونه ش بو ئه مه ده سه لاتداریانی بۆرژوازی کوردن، که شه ریکیان به ده سته وه بووایه، که رکوک یان ده کرده دل و قودسی کوردستان و ده یان لاوانده وه، به لام کاتی که له هه ولیر و سلیمانی، ئاواره کانی که رکوک داوای سه ره پنا و دابینکردنی بژیویان لیده کردن، ناووناتۆرهی (تی ئین تی) یان به بالایان ده بری، که چی ئه ورۆ هه ر ئه وانه وه که هه ر نه وتخۆرپیک کوتاویانه ته سه ر خه لکی و ده یانه ویت نیازه گلاوه کانیان له ژیر په رده ی کوردستانییوونی ئه م شاره دا به یینه دی. ئه مه زه نگیکه و خه ریکه خه لکی که رکوک له ژاوه ژاوی ناسیونالیسته نه وتپه رسته کان به ئاگا ده هی نیته.

که رکوک شوینی که نییه، به و واتایه ی که شار ده یگه یینیته. به لکو به ره ی شه ره، که ده سه لاتداران و ده سه لاتخوازان ئاگری شه ری ناسیونالیسته ی تییدا خو ش ده که ن و خه ریکی هه لچینی دیواره کانی نه ته وه چییه تین، ئه و دیوارانه ی که له پاش مانگرتنه که ی «گا ورباغی» یه وه به ئه ن دازیاری بریتانیا و پیاده کردنی به رده وامی له سه ر ده سته رژی مه یه که له داوای یه که کانی عیراق و زیندوو پارگرتنی به رده وامی له لایه ن ئۆپۆزسیۆنه ده سه لاتخوا نه کانه وه، له به رزیوونه وه دایه. له م شاره دا تاکی هیچ نه ته وه یا که مایه تیبه ک به رۆژی نیوه رۆ بی دل په راوکی و په له پروزی ناویریته سه ردانی هاوه لیک یی یا فه رمانگه و کارگیرییه که له گه ره ک و ناوچه ی نه ته وه یا که مه نه ته وه یه کی تر دا بکات. ئه مه ئه و

پرزگارییه که لهشکری سهرمایه دارانی ئەمەریکا و ئەوروپا بەسەر نووکی موشه که ژیره کانیانه وه بۆیان به دیاری هیناین؛ ترس له هاوشاری و ترس له هاوپیوله کهت، ترس له شوڤیژی تاکسی و ترس له دهستفرۆشان، ترس له سیبهری خۆت، ترس له هەر شتیێک که لهو شارهدا ببزویت.

له «که رکوک» دا شه پێکی بهردهوام و پهرده پۆشکراو، پۆژانه ژیان راو ده نیت و پکوکینهی ناسیونالیستانه، جیگه ی ته بایی و هاوچاره نووسی مروڤه کان ده گریته وه. هه موو هیزه کان هه ر له بیانیه وه تا ئیسلامی و عه ره بی و تورکمانی و کوردی، له م شه په دا به شدارن و خه ریکی چینه وه ی به روبوومی کوشتاره کانن و برایانه ده ستیان ناوته بهینه قاقای خه لکی هه ژار و به شمه یه تی ئەم شاره. شه پێکی ناسیونالیستانه که لایه نه رامکاره کان له م شاره دا به پێیان خستوو، هاوکاتی دابینکردنی به رژه وه ندیه سه روخه لکییه کانیان، له تیرۆر و پفاندنی نه یارانیاندا دهستی ئاوه لا کردوون و ئەو بیانوو هی داوته ده ستیان، که بکه ری هه ر تاوانیێک، لایه ن و نه ته وه و که مه نه ته وه کانی تر تاوانبار بکات و وه ک به رزه کی بانان بۆی ده ربچیت.

که رکوک، که له سه ر ده ریایه ک نه وت وه ستاوه، هه رکات گا و نه هه نگه سه رشیته کانی

سه رمایه، بکه ونه لاساری، ئەوا ده بیته دۆزه خاوایه ک، که میژوو ی مروڤایه تی به خۆیه وه نه ی دیتبیت. هه رچه نده هیز و لایه ن و که سه ده ره کییه کان - مه به ست ده ره وه ی شاری «که رکوک» ه - به رده وام به نزی ن به ئاگری ئەو شه ره دا ده که ن و ئاسووده یی و ژیانیان له دانیش توه نه که ی تال کردوو، له م باره دا ته نیا هیژیێک و به ره یه ک که توانای به رگرتن به

کلپه سه ندنی ئەو شه په ی هه یه، ئەوه خودی دانیش توه نی ئەم شاره ن و ته نیا ئەوان به خۆیان ده توه ن وه ک مۆتۆری بزاقیێکی ئاشیخووانه ده سته به کار بن و پشتیوانی ده ور به ر بۆ خۆیان راکیشن و پلانی ده سه لاتداران و ده سه لاتخووان پوچه ل بکه نه وه.

ئه گه ر پوخانی رژی می به عس به له شکرکیشی چه ته کانی ده ریا و نه وتخۆره کانی جیهان له لایه ن زۆرینه ی نا هوشیاره وه، وه ک سه ره تابه ک بۆ گۆرانی پۆزه تیڤ چاوه پروان ده کرا، ئەوا ده بوو ئاشتی و ته بایی و سرینه وه ی ئاسه واری رامیارییه شوڤی نیستی و فاشیستییه کانی به عس له شاری «که رکوک» وه ده ست پێبکه ن و له ویدا زۆر تر ره نگه بده نه وه. به لام به

پێچهوانهوهی چاوه‌پوانی زۆرینهی خوشباوه‌په‌وه، ئه‌وهی ڕوویدا به‌رگرتنی ڕامیاریه‌ نه‌خشه‌ بۆ ڕیژراوه‌کانی سی ده‌هه‌ ته‌مه‌نی ده‌سه‌لاتی به‌عس بوو.

ئه‌ورۆکه ئیتر، هیچ په‌رده‌پۆشیک نییه، بتوانیت راستیه‌کان به‌شاریته‌وه، مه‌گه‌ر که‌سیک به‌ خۆی گه‌مزه‌ بێت یا نه‌یهه‌وێت و به‌رژه‌وه‌ندی په‌رستی بواری ده‌رککردنی ئه‌و راستیه‌ی نه‌دات، که‌ که‌تواری ڕووداوه‌کانی هه‌فته‌ ساڵه‌ی سایه‌ی ده‌سه‌لاتی بۆرژوازی کورد له‌ کوردستان و پینچ ساڵه‌ی سایه‌ی ده‌سه‌لاتی بۆرژوازی دیموکراته‌کانی عیراق له‌ عیراق به‌ گشتی و له‌ «که‌رکوک» دا به‌تایبه‌تی، ده‌یچه‌قینیته‌ چاومان.

ئه‌ورۆ ئیتر، ئه‌و راستیه‌ له‌ جاران ئاشکراته‌، که‌ که‌رکوک نه‌ دل و نه‌ قودسی کوردستانه‌،

که‌رکوک / سیمبۆله‌کانی به‌عس له‌ ئای کوردایه‌تیدا

نه‌ ئه‌و شه‌په‌ش که‌ شه‌ش ده‌هه‌ ئاگره‌که‌ی به‌ خۆینی لاوانی خۆینگه‌رمی کوردستان خۆش ده‌کرا، شه‌ری خه‌لکی چه‌وساوه‌ و به‌شمه‌ینه‌ت و بنده‌ستی کوردستانه‌، به‌لکو نه‌وته‌که‌ی باباگۆرگۆره‌، که‌ قیبله‌نوێژی بۆرژوازی کوردستانه‌. ئه‌گه‌ر هێشتاکه‌ که‌سیک په‌یدا ده‌بێت، که‌ گومانی له‌مه‌ هه‌بێت، با سه‌رنجی کۆشکۆته‌لاری بازرگانانی کوردایه‌تی و سه‌رپه‌نای ئاواره‌کانی «که‌رکوک» له‌م سه‌ر تا ئه‌و سه‌ری کوردستان بده‌ن و پیناسه‌یه‌ک بۆ گیانه‌خشی ئه‌و به‌دبه‌ختانه‌ بدۆزنه‌وه‌، که‌ گیان و ژیانیان بووه‌ قوربانیی به‌ده‌سه‌لاتگه‌بیه‌شتنی نوینه‌رانی ڕامیاربازی بۆرژوازی کورد!

گه‌شته‌که‌م، درێژه‌ی هه‌یه‌....

* هیوادارم به‌ دوا‌ی یه‌کدا هاتنی شوپنه‌کان له‌ «سلیمانی» یه‌وه‌ بۆ که‌رکوک، هه‌له‌م تیدا نه‌کردبێت، چونکه‌ من له‌ پاش 1976ه‌وه‌ ئه‌وه‌ یه‌که‌م گه‌شتمه‌، به‌ره‌و که‌رکوک. هه‌رچه‌نده‌ ئه‌و دیمه‌نانه‌م له‌ ڕۆژمی‌ری به‌رباخه‌لمدا تو‌مار کوردبوون، به‌لام به‌داخه‌وه‌ ڕۆژمی‌ره‌که‌م، ونبوو و بۆ دنیایی ڕامیارم له‌ چه‌ند هاوه‌لیکی که‌رکوکیم کردووه‌.